

ΕΑΣΤΕ – ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝ/ΜΙΟ
ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ : «Έγκλημα και κινηματογράφος»
Τρίτη 22/11/2016
Ιωάννα Τσίγκανου, Διευθύντρια Ερευνών - ΕΚΚΕ

Προβολή της ταινίας “Miss Violence”

Η ‘ταυτότητα’ της ταινίας:

Miss Violence

Κινηματογραφική αφίσα της ταινίας

Σκηνοθεσία	Αλέξανδρος Αβρανάς
Παραγωγή	Βασίλης Χρυσανθόπουλος Αλέξανδρος Αβρανάς
Σενάριο	Κώστας Περούλης Αλέξανδρος Αβρανάς

Πρωταγωνιστές	Θέμης Πάνου Ρένη Πιπτάκη Ελένη Ρουσσινού Σίσσυ Τουμάση
Φωτογραφία	Ολυμπία Μυτιληναίου
Μοντάζ	Νίκος Χελιδονίδης
Σκηνογραφία	Θανάσης Δεμίρης Εύα Μενιδάκη
Εταιρεία παραγωγής	Faliro House Productions Plays2place Productions
Διανομή	Feelgood Entertainment (Ελλάδα)
Πρώτη προβολή	7 Νοεμβρίου 2013 (Ελλάδα)
Κυκλοφορία	10 Οκτωβρίου 2014 (DVD)
Διάρκεια	98´
Προέλευση	Ελλάδα
Γλώσσα	ελληνική

Η «υπόθεση» της ταινίας:

Την ημέρα των γενεθλίων της η 11χρονη Αγγελική αυτοκτονεί πηδώντας από το μπαλκόνι. Η αστυνομία και η κοινωνική πρόνοια προσπαθούν να βρουν την αιτία, η οποία κρύβεται πίσω από τα επικίνδυνα μυστικά της οικογένειάς της. Η υπόθεση του έργου εκφράζει την ενδο-οικογενειακή βία, σε συνδυασμό με τις τρέχουσες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν στη σύγχρονη Ελλάδα. Η ταινία αφηγείται την ιστορία μιας μεσοαστικής οικογένειας, όπου ο πατέρας -μετά την αναπάντεχη αυτοκτονία της δεύτερης κόρης του την ημέρα των ενδέκατων γενεθλίων της- κρατάει τα ηνία με σθένος, αποφασιστικότητα και σιδερένια πυγμή. Αυτή είναι η πρώτη εντύπωση για το θεατή, καθώς όμως το σενάριο εκτυλίσσεται ο Αβρανάς παρουσιάζει σταδιακά το φοβερό μυστικό που κρύβει η φαινομενικά αγγελική φυσιολογία του ηθοποιού Θέμη Πάνου, που τελικά υποδύεται έναν κτηνώδη εξουσιαστή.

Θαρραλέα και κινηματογραφικά υποβλητική διαδρομή ως την καρδιά του σκοταδιού της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας. Με την ψυχρή μεθοδολογία ενός Χάνεκε (γεωμετρική αυστηρότητα, αποχρωματισμένα πλάνα) και την υπαινικτική μαεστρία ενός Πολάνσκι (η απειλή που παραμονεύει εκτός κάδρου), ο Αβρανάς περιγράφει γλαφυρά τις δομές εξουσίας που γεννούν την ενδοοικογενειακή (και όχι μόνο) βία, θέτοντας επώδυνα ερωτήματα για τη συνενοχή των θυμάτων, την υποταγή ως μέθοδο επιβίωσης και τη συγκάλυψη κάθε είδους καταπιεστικής συμπεριφοράς με το μανδύα της κανονικότητας. (Αργυρό Λιοντάρι σκηνοθεσίας και βραβείο αντρικής

ερμηνείας στο Φεστιβάλ Βενετίας, καθώς και βραβεία α΄ αντρικού και β΄ γυναικείου ρόλου από την Ελληνική Ακαδημία Κινηματογράφου).

Η ενδο-οικογενειακή βία

Ορισμός

Ο **ορισμός** της ενδο-οικογενειακής βίας περιλαμβάνει την κάθε είδους σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική ή/και λεκτική καταχρηστική συμπεριφορά σε βάρος του θύματος. Επιπρόσθετα, περιλαμβάνει, πέραν της προσβολής της προσωπικότητας του θύματος, μια σειρά από αδικήματα (εξύβριση, παράνομη βία, απειλή, σωματική βλάβη, βιασμό, αιμομιξία, κ.λπ.), που προβλέπονται και τιμωρούνται από τις διατάξεις του ποινικού μας δικαίου. Η ενδοοικογενειακή βία, συνήθως, διαπράττεται από τους άνδρες, οι οποίοι έχουν ή είχαν θέση εμπιστοσύνης και δύναμης/επιβολής (π.χ. σύζυγος, πρώην σύζυγος, σύντροφος, πατέρας, αδερφός, γιος ή άλλοι συγγενείς) ενάντια στις γυναίκες. Εν τούτοις, η πιο συνηθισμένη μορφή βίας μέσα στην οικογένεια είναι αυτή που ασκείται από τον (τέως ή νυν) σύζυγο ή σύντροφο προς τη σύζυγο ή σύντροφο αντίστοιχα, και αποτελεί φαινόμενο, το οποίο έχει προεκτάσεις και επιπτώσεις σε ατομικό, πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο. Επομένως, η εν λόγω βία διαπράττεται κυρίως από τους άνδρες ενάντια στις γυναίκες, ενώ σε ένα πολύ μικρότερο ποσοστό ασκείται βίαιη συμπεριφορά από τις γυναίκες ενάντια στους άνδρες, καθώς συνήθως πρόκειται για δευτερογενή αντίδραση σε προηγούμενη κακοποίηση που έχουν υποστεί ή/και ως πράξη σε κατάσταση άμυνας και αυτοπροστασίας.

Θεωρητικές προσεγγίσεις

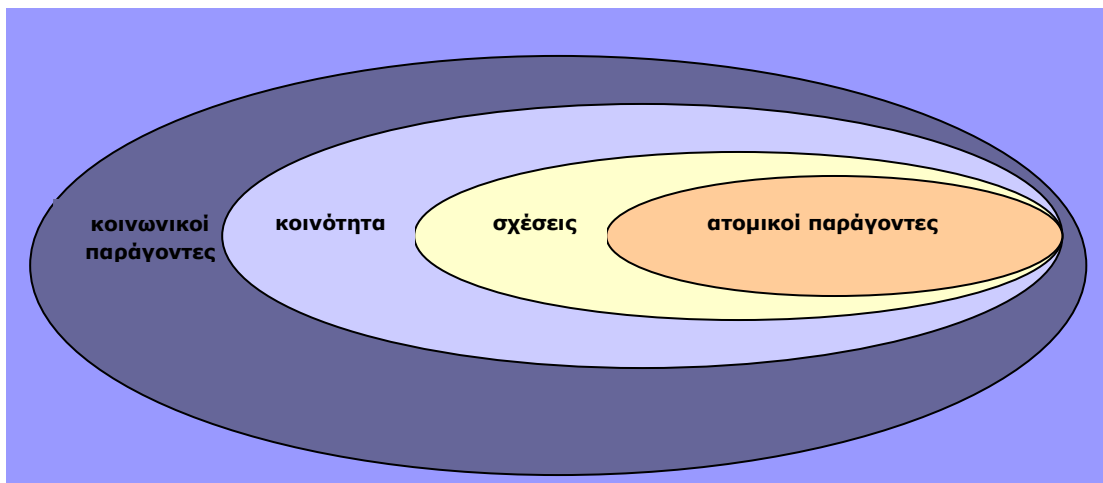
Το ερευνητικό έργο που αναπτύσσεται για την ενδοοικογενειακή βία **εξετάζει το συσχετισμό και αλληλεξάρτηση διαφορετικών και ποικίλων παραγόντων**. Η πολυσύνθετη φύση του προβλήματος και η πολλαπλότητα των μορφών με τις οποίες εκδηλώνεται **δεν επιτρέπει τη χρήση μονοπαραγοντικών προσεγγίσεων** για την επαρκή και επιστημονικά αξιόπιστη ερμηνεία και ανάλυσή του. Η αλήθεια είναι ότι **καμία μονοπαραγοντική προσέγγιση δεν κυριαρχεί στο ερευνητικό πεδίο και οι διαφορετικές προσεγγίσεις που έχουν αναπτυχθεί, συνήθως τείνουν να συνδέονται με διαφορετικά επίπεδα ανάλυσης**.¹ Από τη σχετική βιβλιογραφική επισκόπηση αναδεικνύονται *τρεις βασικές κατηγορίες προσέγγισης*:

α) Οι **ατομικές προσεγγίσεις**, στις οποίες η βία ερμηνεύεται βάσει συγκεκριμένων **κοινωνιο-δημογραφικών παραγόντων** (π.χ. φύλο, καταγωγή, εθνικότητα, θρησκεία, εκπαίδευση, απασχόληση, εισόδημα, κοινωνικοοικονομική θέση, ηλικία κ.λπ.), **χαρακτηριστικών της προσωπικότητας** (π.χ. αυτοεκτίμηση, αυτοέλεγχος, καχυποψία, κτητικότητα κ.ά.), και θεμάτων που άπτονται της **προσωπικής ιστορίας** τόσο του δράστη όσο και του θύματος (π.χ. έκθεση στη βία σε μικρή ηλικία, παραβατικότητα, διανοητική ασθένεια, κ.ά.). Στις προσεγγίσεις αυτές κυρίαρχο είναι το **ψυχιατρικό μοντέλο**, σύμφωνα με το οποίο ο κύριος παράγοντας εντοπίζεται στα παθολογικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του δράστη ή/και του θύματος, ενώ παράλληλα υποστηρίζεται ότι τα άτομα που ασκούν βία έχουν

¹ Michalski, J.H., Making Sociological Sense out of Trends in Intimate Partner Violence: The Social Structure of Violence against Women, *Violence against Women*, 10, 2004, pp. 652-675. Gelles, R.J., & Donileen, R.L. (eds.), *Current Controversies on Family Violence*. Newbury Park, CA: Sage, 1993.

υψηλά ποσοστά ψυχοπαθολογίας. β) Οι **κοινωνικο-ψυχολογικές προσεγγίσεις**, οι οποίες στην πλειονότητά τους ερμηνεύουν την εμφάνιση της βίας ως αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης του ατόμου με το οικογενειακό και ευρύτερα, με το κοινωνικό του περιβάλλον: για παράδειγμα, η θεωρία της κοινωνικής μάθησης και οι αναλύσεις για τη διαγενεακή κληρονομικότητα της βίας εντάσσονται σε αυτή την κατηγορία. Σύμφωνα με τη *θεωρία της κοινωνικής μάθησης και της διαγενεακής μεταφοράς της βίας* βασικό ρόλο στην ερμηνεία της βίαιης συμπεριφοράς διαδραματίζουν η οικογένεια και τα γονεϊκά πρότυπα. Ο δράστης μαθαίνει να συμπεριφέρεται βίαια, είτε ως θύμα είτε ως μάρτυρας σκηνών βίας κυρίως στην οικογένεια προέλευσής του. Έτσι, η επιθετικότητα λειτουργεί ως μέσο επίλυσης των συγκρούσεων και ελέγχου της συμπεριφοράς των άλλων, όπως επίσης και ως ηθικός και κοινωνικός δικαιολογητικός μηχανισμός για την καταχρηστική συμπεριφορά του. γ) Οι **κοινωνικο-πολιτισμικές προσεγγίσεις**, οι οποίες ερμηνεύουν τη βία που ασκείται κατά των γυναικών με κοινωνικούς και δομικούς παράγοντες, όπως είναι οι έμφυλες ανισότητες και ασυμμετρίες, οι πατριαρχικές δομές της κοινωνίας και η άνιση επιβολή δύναμης και εξουσίας. δ) Το **«οικολογικό μοντέλο»** ανάλυσης, που κατατείνει στην κατανόηση της συνθετότητας του φαινομένου της ενδο-οικογενειακής βίας, καθώς το θεωρεί αποτέλεσμα των πολλαπλών επιδράσεων που δέχεται η συμπεριφορά σε διαφορετικά επίπεδα του κοινωνικού περιβάλλοντος.

Διάγραμμα 1. Το οικολογικό μοντέλο

Πηγή: World Health Organisation, *World Report on Violence and Health*, Geneva: WHO, 2002.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία:

- Bartky, S. (1990), *Femininity and Domination*, New York: Routledge.
- Benard Cheryl, *Η καθημερινή βία στο γάμο: Κείμενα για μια κοινωνιολογία της εξουσίας και του έρωτα*, Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής 1990-91.
- Browne, A., *When Battered Women Kill*. Boston: Northeastern University, 1987.
- Dobash, R.E, Dobash R, *Violence against wives*, *The Free Press*, 1983.
- Dobash, R.E., & Dobash, R. *Violence against Women and Social Change*. London, New York: Routledge, 1992.
- Dobash, R.P., et al, Not an Ordinary Killer-Just an ordinary Guy: When Men Murder an Intimate Woman Partner, *Violence against Women*, 10, 2004, pp. 577-605.

- Dutton, M.A., The Dynamics of Domestic Violence: Understanding the Response from Battered Women, *Florida Bar Journal*, 68 (9), 1994, 24-26.
- Jacobson, N.S. & Gottman, J.M., *When men batter women: New insights into ending abusive relationships*, Simon & Schuster, N.Y., 1998, pp. 34-57.
- Jewkes, R., Intimate Partner Violence: Causes and Prevention, *Lancet*, 359, 2002, pp. 1423-1429.
- Johnson, H., Rethinking survey research on violence against women, στο: Dobash, R.E. & Dobash, R., *Rethinking violence against women*, London: Sage Publications, 1998, σσ. 26-28.
- Jones, T.S. & Remland, M.S. (1992), Sources of variability in perceptions of and responses to Krug, E.G., Dahlberg, L.L., Mercy, J.A., Zwi, A.B. and Lozano, R. (eds.), *World Report on Violence and Health*. Geneva, World Health Organization, 2002.
- Levinson, D., *Family Violence in Cross-cultural Perspective*, Thousand Oaks, CA, Sage, 1999.
- Loue, S., *Intimate Partner Violence: Societal, Medical, Legal and Individual Responses*. New York: Kluwer, 2001.
- Michalski, J.H., Making Sociological Sense out of Trends in Intimate Partner Violence: The Social Structure of Violence against Women, *Violence against Women*, 10, 2004, pp. 652-675.
- Sheffield, C.J. (1993), The invisible intruder: Women's experiences of obscene phone calls, in: P.B. Bart & E.G. Moran (Eds.), *Violence against women: The bloody footprints* (pp. 73-78). Newbury Park, CA: Sage.
- UN Division for the Advancement of Women (2005), "*Violence against Women: A Statistical Overview, Challenges and Gaps in Data Collection and Methodology and Approaches for Overcoming them*", Expert Group Meeting, Report of the Expert Group Meeting, Organized by UN Division for the Advancement of Women in collaboration with Economic Commission for Europe (ECE) and World Health Organization (WHO), Geneva-Switzerland.
- Unicef, *Domestic Violence against Women and Girls*, Innocenti Digest, No. 6, June 2000, 2-28.
- United Nations Population Fund, *A Practical Approach to Gender-Based Violence: A Programme Guide For Health Care Providers and Managers*, 2001, New York.
- United Nations, *The United Nations Declaration on the Elimination of Violence against Women*, General Assembly Resolution, December 1993.
- Walker L., *Η κακοποιημένη γυναίκα*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 1989.
- Walker L., *Όταν η αγάπη σκοτώνει: Γιατί οι κακοποιημένες γυναίκες φθάνουν στο έγκλημα και πως αντιδρά η κοινωνία*, Αθήνα, Φυτράκης, 1997.
- Walker, L., *The Battered Woman*, New York: Harper & Row, 1979.
- Winstok, Z., Toward an Interactional Perspective on Intimate Partner Violence, *Aggression and Violent Behavior*, 12, 2007, pp. 348-363.
- Αρτινοπούλου Β., *Ενδο-οικογενειακή κακοποίηση γυναικών*, Νομική βιβλιοθήκη, Αθήνα 2006.
- Βλάχου, Βασιλική, *Η αντιμετώπιση της σωματικής βίας κατά των γυναικών από το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης*, Εκδόσεις: Έλλην, 2005.
- Γενική Γραμματεία Ισότητας, *Ανάλυση των στοιχείων που αφορούν στις γυναίκες-θύματα βίας μέσα στην οικογένεια, οι οποίες απευθύνθηκαν στα Συμβουλευτικά Κέντρα (Αθήνας-Πειραιά) της Γενικής Γραμματείας Ισότητας*, ΥΠΕΣΔΔΑ, Αθήνα 2006.
- Γενική Γραμματεία Ισότητας, *Πόρισμα της Ομάδας Εργασίας του ΥΠΕΣΔΔΑ για την Αντιμετώπιση της Ενδοοικογενειακής Βίας και της Βίας κατά Συνοικούντων Προσώπων*, Αθήνα, 8/7/2005.
- Γενική Γραμματεία Ισότητας, *Προς ένα κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για τον έλεγχο της προόδου στον αγώνα εναντίον της βίας κατά των γυναικών*, Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα, Φεβρουάριος 2003.
- Δημητρακοπούλου Νίκη, *Βία- βιασμός*, Αθήνα, Ωκεανίδα 1983.
- Δρίτσας Σ. (και συνεργάτες) (1992), « Η σωματικά κακοποιημένη γυναίκα», *Ιατροκοινωνικά Προβλήματα*, Τόμος 20, Τεύχος 6, σελ. 5-3 – 508.
- ΕΠΣΕ-ΟΜCT, «Η βία κατά των γυναικών στην Ελλάδα», Έκθεση που προετοιμάστηκε για την Επιτροπή του ΟΗΕ για την Εξάλειψη των Διακρίσεων Κατά των Γυναικών (CEDAW) στην Έκτακτη Σύνοδο, 5-23 Αυγούστου 2002, Ιούλιος 2002, text at: http://www.greekhelsinki.gr/bhr/english/organizations/ghm_omct_cedaw.doc

- Ιωαννίδου Λένα (1999), «Η λεκτική βία ως μορφή θυματοποίησης της γυναίκας – Η νομική και η κοινωνιολογική διάσταση του φαινομένου», *Ποινικό δίκαιο*, Τεύχος 4, σελ. 386-391.
- Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (2001), «Θύμα ή επιζώσα; Η ρητορική κατασκευή ταυτοτήτων στη συμβουλευτική για την κακοποίηση των γυναικών: Μία ανάλυση περίπτωσης», text at:
<http://www.kethi.gr/greek/meletes/index.htm>
- Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (2004), «Ενδο-οικογενειακή Βία κατά των γυναικών: Πρώτη πανελλαδική επιδημιολογική έρευνα», Αθήνα, text at:
<http://www.kethi.gr/greek/meletes/index.htm>
- Κωσταβάρα – Παπαρήγα Καίτη (1996), «Βία και Γυναίκες», στο Α. Ρουμελιώτου, Δ. Ανδριώτη, Γ. Καλλίνικος, Ε. Κορνάρου, Β. Μαργαριτίδου (επιμ.), *Υγεία και Γυναίκες*, Αθήνα, Τομέας Επιδημιολογίας και Βιοστατιστικής, Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας, σελ. 76-81. (Το άρθρο κάνει αναφορά στην βία κατά των γυναικών ως παγκόσμιο φαινόμενο, παρουσιάζει τις επιπτώσεις πάνω στην υγεία των γυναικών και αναζητά τρόπους για την συμπερίληψη της, στις πολιτικές για την υγεία.)
- Κωσταβάρα-Παπαρήγα Καίτη (1994), «Η ενδο-οικογενειακή βία και η αντιμετώπιση της», εισήγηση στο συνέδριο *Οικογένεια και Οικογενειακή Πολιτική σε ένα Μεταβαλλόμενο Κόσμο*, Αθήνα, 1-3 Δεκεμβρίου. (Η εισήγηση αναφέρεται στην αναγνώριση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας, καθώς και στις αιτίες και τις μορφές του.)
- Μουζακίτης Κ., Συζυγική Βία: Αιτιολογία, Επιπτώσεις, Παρέμβαση, *Κοινωνική Εργασία*, 16, 1989, σελ. 217-227.
- Παπαγιαννοπούλου, Μ., Ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών: Πρώτη πανελλαδική επιδημιολογική έρευνα του ΚΕΘΙ, στο: Δημοπούλου-Λαγωνίκα, Μ., Κατσίκη, Γ. & Μαρτικιάν-Γαζεριάν, Μπ. (επιμ.), *Ενδοοικογενειακή βία. Διεπιστημονική προσέγγιση στην πρόληψη και την αντιμετώπιση*, Συμβούλιο Επιμόρφωσης στην Κοινωνική Εργασία, Αθήνα: ΑΩεκδόσεις, 2008, σσ. 119-135.
- Παπαμιχαήλ, Στ., *Κοινωνικές αναπαραστάσεις της κακοποίησης των γυναικών από τους συζύγους/συντρόφους τους*, Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2005.
- Σαριδάκη, Β., «Η ενδο-οικογενειακή βία με επίκεντρο τη βία κατά της Γυναίκας.» Στο: Ηρώ Δασκαλάκη, Παναγιώτα Δ. Παπαδοπούλου, Δήμητρα Τσαμπάρλη, Ιωάννα Τσίγκανου, Έμμη Φρονίμου. (επιμ) *Εγκληματίες και Θύματα στο Κατώφλι του 21^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, 2000.
- Τσιγκρής Α., «Δράστες και Θύματα Ενδο-Οικογενειακής Βίας: Ο Επίσημος Κοινωνικός Έλεγχος του Αιμομικτικού Βιασμού» (Στον τιμητικό τόμο στη μνήμη του Ηλία Δασκαλάκη: «Εγκληματίες και θύματα στο κατώφλι του 21ου αιώνα», Εκδόσεις Ε.Κ.Κ.Ε., 2000, σελ. 127-155).